

بررسی ارتباط پروفیل اسیدهای چرب تخمک با برخی خصوصیات گنادی، موفقیت لقاح، نرخ تخم‌گذاری و اندازه لاروی در ماهی سفید

*محمدرضا ایمانپور، طاهره باقری: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

چکیده

با توجه به ارزش اقتصادی بالای ماهی سفید و نقش و جایگاه اسیدهای چرب بر موفقیت لقاح و تولید مثل، در تحقیق حاضر به بررسی ارتباط اسیدهای چرب تخمک با برخی خصوصیات زیست‌شناختی گناد، موفقیت لقاح، نرخ تخم‌گذاری و اندازه لاروی در ماهی سفید پرداخته شده است. در مجموع بین اسید مریستیک (C14:0) با نرخ تخم‌گذاری تخم ارتباط معنی‌دار مستقیم ($P < 0/05$) وجود دارد. بین اسید پالمیتیک (C16:0) با تعداد تخمک در گرم ارتباط مستقیم معنی‌دار ($P < 0/01$) وجود دارد. ارتباط اسید گادولنیک (C20:1n9) با طول لارو تازه تفریح شده مستقیم ($P < 0/05$) است. ارتباط اسید C20:2n6 با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$)، برخلاف وزن مولد مستقیم ($P < 0/05$) است. ارتباط اسید آراشیدونیک (C20:4n6) و EPA (C20:5n3) با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$) مستقیم است. بین DHA (C22:6n3) با وزن گناد سیال شده، هم‌آوری کاری و مطلق، ارتباط معنی‌دار مستقیم ($P < 0/05$) برقرار است. رابطه نسبت DHA/EPA با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$)، برخلاف وزن گناد سیال شده ($P < 0/01$)، هم‌آوری کاری ($P < 0/01$) و هم‌آوری نسبی ($P < 0/05$) مستقیم است. ارتباط $\sum n-6/\sum n-3$ با وزن گناد سیال شده معکوس است. ارتباط بین HUFA و هم‌ین‌طور HUFA n-3 با هم‌آوری کاری و نسبی ($P < 0/05$) مستقیم است. ارتباط بین SFA با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/01$) مستقیم است. ارتباط بین نسبت سه اسید چرب AA/EPA/DHA با هم‌آوری کاری و نسبی ($P < 0/05$) برخلاف نسبت سطح به حجم تخمک ($P < 0/05$) معکوس است. بین لیبید کل و وزن لارو تازه تفریح شده ($P < 0/05$)، ارتباط مستقیم وجود دارد.

مقدمه

ماهی سفید عمدتاً در حوزه جنوبی دریای خزر از رودخانه کورا در غرب تا رودخانه اترک در جنوب شرق پراکنده است. امروزه به‌دلیل کاهش ذخایر ماهی سفید، تکثیر و پرورش این گونه در بسیاری از کشورهای حاشیه دریای خزر و دریای سیاه از اهمیت خاصی برخوردار است و به‌عنوان اصلی‌ترین راه حل در افزایش ذخایر ماهی سفید مطرح است [۱۶]. چربی ماهی اکثراً حاوی اسیدهای چرب غیراشباع و مایع است.

واژه‌های کلیدی: ماهی سفید، تخمک، اسید چرب، تولید مثل

پذیرش ۹۱/۲/۵

دریافت ۸۹/۱۱/۲۰

imanpoor@gau.ac.ir

*نویسنده مسئول

۱. Direct acid catalysed transestrification

چربی‌های ماهی به غنی بودن در اسیدهای چرب چند غیراشباعی با زنجیره طولی مخصوصاً ایکوزا پنتانویک اسید و دکوزاهگزانوئیک اسید مشهور است. این اسیدهای چرب نقشی حیاتی در تغذیه، پیش‌گیری از بیماری‌ها و توسعه سلامتی انسان بازی می‌کنند [۹]. نوع و مقدار اسیدهای چرب در بافت ماهی، با موقعیت جغرافیایی، اندازه، سن، نوع تغذیه ماهی، وضعیت تولید مثل و فصل تغییر می‌کند [۲۰]. تخم‌های ماهی، حاوی سطوح بالایی از n_3 HUFA^۱ به‌خصوص DHA هستند [۲۵].

ماهیان آب شیرین عموماً دارای اسیدهای چرب چند غیراشباعی امگا-۶ بیش‌تری هستند، در صورتی‌که ماهیان دریایی در اسیدهای چرب امگا-۳ به‌خصوص ایکوزاپنتانویک اسید و دکوزاهگزانوئیک اسید غنی هستند [۲۶]. میزان اسیدهای چرب چند غیراشباع n_3 در ماهیان دریایی بیش‌تر از ماهیان آب شیرین است ولی اسیدهای چرب چند غیراشباعی n_6 به‌ویژه اسید لینولئیک و اسید آراشیدونیک در ماهیان آب شیرین بیش‌تر است [۲۲]. در کنار اهمیت دکوزاهگزانوئیک اسید به‌عنوان اسید چرب غیراشباع، اسید آراشیدونیک نیز نقش بسیار با اهمیتی در پرورش ماهیان دارد. تحقیقات انجام شده نشان داد که اسید آراشیدونیک به‌این دلیل که به‌عنوان ماده پیش‌رو در تولید ایکوزانوئید مطرح است، می‌تواند باعث رشد و رنگ‌دانه‌بندی ماهیان شود [۱۸]. اسید آراشیدونیک مهم‌ترین پیش‌ماده مطرح ایکوزانوئیدها در سلول‌های ماهی است. ایکوزانوئیدها در کنترل اوولاسیون، کنترل جنین‌زایی، تکامل سیستم ایمنی، نرخ تخم‌گذاری و تکامل مراحل اولیه لاروی تأثیر گذارند [۶]. اسیدهای چرب که مهم‌ترین ترکیبات فسفولیپیدی را تشکیل می‌دهند، به‌عنوان ترکیبات ساختاری و فیزیولوژیک مهم و اساسی در دیواره سلولی مطرح هستند [۱۱]. بین نرخ لقاح و مقادیر فسفولیپید در تخم‌های هالیبوت آتلانتیک، ارتباط منفی مشاهده شد [۲۳]. بین سن مولدین فیله ماهی و قطر تخمک آن‌ها تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین ارتباط معنی‌داری بین قطر تخمک و پروفیل اسیدهای چرب آن‌ها مشاهده نشد. اما مقدار اسیدهای چرب اشباع نشده در تخمک‌ها با نرخ رشد لارو متناسب است. نرخ‌های رشد بیش‌تر، در لاروهایی که مقدار اسیدهای چرب اشباع نشده بیش‌تری داشتند، وجود دارد. در تحقیقی روی ماهی باس مخطط^۲، مولدین مختلف از نظر سطوح چربی و اسیدهای چرب تخمک (چربی کل، EPA، n-3HUFA و DHA) دارای اختلافی معنی‌دار بودند [۱۵]. در ماهی ازون برون^۳، ارتباط بین ترکیب بیوشیمیایی تخمک و تأثیر ترکیب تخمک در بهبود کیفیت تکثیر مصنوعی مشخص گردید [۱].

در دو گونه تاسماهی آمریکایی^۴ مقدار لیپید و اسیدهای چرب تخمک اندازه‌گیری شد و مشاهده گردید که دو گونه از لحاظ مقدار لیپید با هم اختلاف معنی‌داری دارند [۱۰]. در ماهی سیم دریایی^۵، بین موفقیت لقاح تخم با سطوح اسید اولئیک، اسید لینولئیک و نسبت اسید اولئیک به n_3 HUFA تخم، ارتباط منفی وجود دارد [۲].

۱. High unsaturated fatty acid   ۲. *Morone saxatilis*   ۳. *A. stellatus*
۴. *A. transmontanus* & *A. fulvescens*   ۵. *Sparus aurata*

پژوهش دیگری در مورد ماهی فلاندر ژاپنی^۱، حاکی از تأثیر EPA و DHA بر رشد و بقاء لارو این ماهی است [۱۲]. در ماهی سیم دریایی سفید^۲، ماهیان وحشی دارای نسبت اسید آراشیدونیک/EPA کمتری در تخمدان نسبت به تخمدان و تخم ماهیان پرورشی بودند [۱۸]. در بررسی دیگری روی فلاندر ژاپنی، مشخص شد که وزن تخم در مولدین تغذیه شده با جیره حاوی درصد کمتر اسید آراشیدونیک (۰/۶٪) دارای وزن بیشتری نسبت به مولدین تغذیه شده با جیره حاوی درصد بیشتر اسید آراشیدونیک (۱/۲٪) است [۱۳].

آنالیز اسیدهای چرب تخمدان و لارو نارس ماهیان وحشی و تخم و لاروهای مولدین نواحی گرمسیری تغذیه شده با ماهیان خام نشان داد که در این مراحل از زندگی، حاوی مقادیر زیاد اسید آراشیدونیک (ARA) و دوکوزاهگزانوئیک اسید (DHA) و در مقابل مقادیر اندک ایکوزاپنتانوئیک اسید (EPA) هستند [۴]. با توجه به ارزش اقتصادی بالای ماهی سفید و نقش و جایگاه پروفیل اسید چرب بر موفقیت لقاح و تولید مثل، در تحقیق حاضر به بررسی ارتباط اسیدهای چرب تخمک با برخی خصوصیات زیست‌شناختی گناد، موفقیت لقاح، نرخ تخم‌گذاری و اندازه لاروی در ماهی سفید می‌پردازیم.

مواد و روش‌ها

تأمین مولدین و تهیه تخمک و مایع سلومیک

تعداد ۴۸ و ۱۵ قطعه ماهی سفید به‌ترتیب ماده و نر با سن و اندازه یکسان، از رودخانه تجن ساری صید و از نظر ارتباط میان برخی خصوصیات زیست‌شناختی تخمک (قطر، سطح، حجم و نسبت سطح به حجم)، تخم (قطر، سطح، حجم، نسبت سطح به حجم، قطر زرده، فضای زرده، فضای حاشیه زرده و نسبت فضای زرده به دور زرده) با خصوصیات مادری (نظیر طول، وزن و هم‌آوری مطلق)، ترکیبات بیوشیمیایی مایع سلومیک (سدیم، پتاسیم، منیزیم، کلسیم، کلسترول، پروتئین کل و گلوکز)، پروفیل اسیدهای چرب، موفقیت لقاح، نرخ تخم‌گذاری و اندازه لاروی بررسی شدند. مولدین با توجه به قرار گرفتن در زمان اوج فصل تولید مثلی، از نظر جنسی در مرحله ۵ از تکامل جنسی قرار داشتند. پس از خشک کردن منفذ تناسلی، ابتدا مولدین ماده با فشار ملایم به ناحیه شکمی تخم‌کشی شدند.

سپس برای جلوگیری از وقوع هرگونه مشکل احتمالی در انجام لقاح موفق و همین‌طور برقراری شرایط یکسان بین نمونه‌ها اسپرم تمامی مولدین نر با یکدیگر مخلوط شدند [۱۹].

لقاح

دسته‌ای از تخمک‌ها که به‌طور جداگانه از مولدین باقی مانده بود، با اسپرم‌هایی که از قبل آماده شده بود لقاح داده شدند. پس از آن برای جلوگیری از چسبندگی تخم‌ها، چند دقیقه یکبار تخم‌ها با آب تازه شستشو و هم زده می‌شدند. این عمل تا زمان رفع چسبندگی کامل تخم‌ها (حدود ۴۵ دقیقه) ادامه یافت.

۱. *Paralichthys olivaceus*

۲. *Dilodus sargus*

چنان‌که ذکر شد در ابتدا از هر مولد به‌طور جداگانه تخمک استحصال و سپس لقاح (توسط اسپرم‌های مخلوط شده) داده و در مرحله تقسیم دوم سلولی (میتوز دو) موفقیت لقاح آن‌ها تعیین شد. برای تعیین موفقیت لقاح، ابتدا با توجه به ضخیم بودن کوریون، تخم‌ها به مدت ۱۰ دقیقه در محلول ۵ درصد اسید استیک قرار گرفتند، سپس زیر لوپ مجهز به میکرومتر چشمی (با دقت ۱۰۰ میکرومتر) تعداد و نحوه تقسیم‌های سلولی (موفقیت لقاح) تعیین گردید.

هماوری کاری و نسبی

تخمک‌های موجود در ۰/۳ گرم شمارش شدند (این کار برای هر نمونه ۳ بار انجام شد) و عدد حاصل با استفاده از تناسب به ۱ گرم رسانیده شد و به وزن کل تخمدان (توزین شده با ترازوی با دقت ± ۵ گرم) با استفاده از این فرمول تعمیم داده شد:

$$F = n * W \quad (۱) \text{ معادله}$$

که در آن F هم آوری کاری، n تعداد تخمک در یک گرم و W وزن کل تخمدان است.

هماوری نسبی نیز با تقسیم هماوری کاری به وزن مولد به‌دست آمد.

$$\text{هماوری نسبی} = F / W \quad (۲) \text{ معادله}$$

اندازه‌گیری خصوصیات زیست‌شناختی تخمک و تخم

قبل از لقاح، ۵۰ تخمک و پس از آن ۵۰ تخم هیدراته شده برداشته و بعد از فیکس شدن در محلول اسید استیک ۵ درصد، با استفاده از لوپ مجهز به میکرومتر چشمی (با دقت ۱۰۰ میکرومتر)، اقدام به سنجش قطر تخمک، تخم و زرده گردید. به‌منظور محاسبه نسبت سطح به حجم، از این فرمول‌های استفاده شد (با توجه به کروی بودن تخمک و تخم):

$$V = \frac{4}{3} \pi r^3 \quad (۳) \text{ معادله}$$

$$S = 4 \pi r^2 \quad (۴) \text{ معادله}$$

در فرمول‌های بالا S سطح، V حجم و r شعاع تخم و تخمک است. برای محاسبه نسبت فضای زرده به دور زرده، ابتدا با استفاده از این رابطه فضای اطراف زرده محاسبه شد:

$$P_s = V - Y_s \quad (۵) \text{ معادله}$$

که Ps، V و Ys به ترتیب فضای اطراف زرده، حجم تخم و فضای زرده است.

بعد از آن با تقسیم فضای زرده به دور زرده، این نسبت به‌دست آمد [۷].

اندازه‌گیری نرخ تخم‌گشایی

تخم‌های لقاح یافته به‌صورت جداگانه به سالن انکوباسیون منتقل شد. پس از آن و در زمان تفریح، نرخ تخم‌گشایی و طول لاروها اندازه‌گیری شد. برای تعیین نرخ تخم‌گشایی هر مولد، تعداد تخم‌های لقاح یافته و منتقل شده به هر انکوباتور و همچنین تعداد لاروهای حاصل از هر انکوباتور (متعلق به هر مولد) به‌روش وزنی (با ترازوی با دقت ۰/۰۱) طبق این رابطه محاسبه شد:

معادله (۶) وزن کل تخم (لارو)های استحصالی (به گرم) × تعداد تخم (لارو) در گرم = تعداد تخم (یا لارو)

با تقسیم این دو عدد و طبق این رابطه موفقیت تخم‌گذاری محاسبه شد:

معادله (۷) $100 \times \text{تعداد تخمک} / \text{تعداد لارو} = \text{موفقیت تخم‌گذاری}$

اندازه لاروی

اندازه لاروها ابتدا پس از بی‌حرک شدن آن‌ها در محلول فرمالین ۲/۵ درصد، به سرعت زیر لوپ مجهز به میکرومتر چشمی (با دقت ۱۰۰ میکرومتر)، اندازه‌گیری گردید. این عمل تا زمان ناپدید شدن کامل کیسه زرده صورت گرفت.

اندازه‌گیری اسید چرب

برای آنالیز اسیدهای چرب و به دلیل جلوگیری از افزایش هزینه‌ها، از بین نمونه‌ها به‌طور اتفاقی ۱۰ نمونه انتخاب شد و هر نمونه سه بار تزریق شد تا جمع نمونه‌ها به ۳۰ عدد برسد.

آماده‌سازی نمونه‌ها

برای آماده‌سازی تخمک‌ها برای اندازه‌گیری اسیدهای چرب، وزن تر نمونه‌ها با ترازویی با دقت ± 0.001 گرم توزین شد و سپس با استفاده از قاشقی در کف پتری دیش به‌صورت لایه‌ای با حداقل ضخامت پخش گردید و به مدت ۴۸ ساعت در داخل آون با درجه حرارت ثابت ۶۰ درجه سانتی‌گراد کاملاً خشک شد. بعد از خشک شدن، وزن خشک آن‌ها با ترازو اندازه‌گیری شد و با استفاده از این فرمول‌ها درصد رطوبت و درصد وزن خشک آن‌ها محاسبه گردید:

معادله (۱۳) $100 \times \{ \text{وزن تر} \div (\text{وزن خشک} - \text{وزن تر}) \} = \text{درصد رطوبت}$

معادله (۱۴) $100 - \text{درصد رطوبت} = \text{درصد وزن خشک عضله کپور}$

توده‌های خشک شده به ظروف درب دار منتقل و تا استخراج چربی و آنالیز آن در فریزر با دمای ۸۰- درجه سانتی‌گراد نگهداری شدند.

استخراج چربی

نمونه‌های خشک شده در آون با استفاده از یخ خشک به آزمایشگاه دانشگاه ارومیه منتقل گردیدند و بعد از آن‌که در هاون کوچک کاملاً پودر و همگن شدند برای مدت ۵ تا ۶ ساعت در آون ۴۰ درجه سانتی‌گراد قرار داده شدند تا کاملاً خشک گردند. ابتدا با استفاده از ترازوی با دقت ± 0.0001 گرم مقدار ۰/۱۵ گرم نمونه وزن گردید و در لوله‌های در پیچ‌دار ریخته شد. برای استخراج اسیدهای چرب از روش استخراج اتر استفاده شد و ۱۰ میلی‌لیتر دی‌اتیل اتر به نمونه‌ها اضافه شد. سر لوله در پیچ‌دار با روپوش پلاستیک فریزر پوشانده و کاملاً محکم شد. به مدت ۱۰ ساعت با استفاده از شیکر ادموند بوهلر ۲۰۰ دور در دقیقه عمل هم‌زدن انجام شد. سپس چربی

جدول ۱. دامنه میانگین و انحراف معیار وزن و طول مولدین ماده

تیمار	رودخانه تجن
وزن ماهی (گرم)	۹۷۷±۲۲۹ (۶۲۰-۱۴۶۵)
طول ماهی (سانتی متر)	۴۹/۶۲ ± ۱/۲ (۴۹/۱-۵۱/۵)

ارتباط پروفیل اسیدهای چرب تخمک با برخی خصوصیات گنادی، موفقیت لقاح، نرخ تخم گشایی و اندازه لاروی در ماهی

سفید

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار و دامنه اسیدهای چرب تخمک (میلی گرم در هر گرم وزن خشک)

اسید چرب	میانگین و انحراف معیار- دامنه
C14:0 (اسید مریستیک)	۱/۳۳۵ ± ۰/۰۵۴ (۰/۸۸ - ۲/۷۳)
C14:1n5 (اسید مریستونیک)	۰/۱۵*
C16:0 (اسید پالمیتیک)	۱۹/۸۳ ± ۱/۵۲ (۱/۲۳۸/۵۵)
C16:1n7 (اسید پالمیتونیک)	۱۱/۲ ± ۱/۲۳ (۹/۶ - ۱۳)
C18:0 (اسید استئاریک)	۵/۶۷ ± ۰/۰۵۸ (۴/۸۲ - ۶/۷۱)
C18:1n9 (اسید اولئیک)	۲۱/۸۶ ± ۲ (۱۹/۵۷ - ۲۵/۱۷)
C18:1n7 (اسید واسنیک)	۸/۶۱ ± ۰/۹۵ (۶/۹۳ - ۱۰/۱۳)
C18:2n6 (اسید لینولنیک)	۲/۲۳ ± ۳/۸۷ (۰/۶۱ - ۱۳/۲)
C18:3n3 (اسید لینولنیک)	۰/۵ ± ۰/۳۵ (۰/۲۹ - ۱/۴۸)
C20:0 (اسید آراشیدیک)	۰/۰۳۶ ± ۰/۱۱ (۰ - ۰/۳۶)
C20:1n9 (اسید گادولنیک)	۱/۹۲ ± ۰/۹۹ (۰ - ۳/۶۹)
C20:2n6	۰/۵۲۲ ± ۰/۰۷۵ (۰/۴۲ - ۰/۶۴)
C20:3n3 (اسید الانوستئاریک)	۰
C20:4n6 (اسید آراشیدونیک)	۲/۱۸ ± ۰/۸۳ (۰/۹۹ - ۳/۴۵)
(EPA) C20:5n3	۳/۴۴ ± ۱ (۱/۷۲ - ۵/۱۲)
(DHA) C22:6n3	۵/۴۳ ± ۲/۳۴ (۲/۸۵ - ۹/۴۳)
لیپید کل	۸/۵۸ ± ۰/۷۸ (۷/۴ - ۹/۷)
Σ n-3	۹/۳۶ ± ۲/۶۹ (۶/۲ - ۱۳/۲)
Σ n-6	۴/۹۴ ± ۳/۷۹ (۲/۳ - ۱۵/۴۱)
HUFA**	۱۱/۰۵ ± ۳/۳۴ (۶/۷۵ - ۱۶/۲۴)
n-3HUFA	۸/۸۷ ± ۲/۷۷ (۵/۷۶ - ۱۲/۷۹)
PUFA***	۱۴/۳ ± ۴/۵۸ (۸/۵ - ۲۳/۹۵)
MUFA	۴۳/۶۱ ± ۳/۰۷ (۳۹/۰۷ - ۴۸/۱۱)
SFA	۲۶/۸۷ ± ۶/۷۱ (۸/۱۸ - ۳۰/۷۷)

* تنها یکی از نمونه‌ها حاوی این اسید چرب است.

** و *** - HUFA (≤ ۴ پیوند دوگانه) و PUFA (≤ ۲ پیوند دوگانه؛ بندیکسن و جوبلینگ، ۲۰۰۳).

میانگین، انحراف معیار و دامنه اسیدهای چرب تخمک در جدول ۲ نمایان است.

با توجه به جدول ۳، بین اسید مریستیک (C14:0) با نرخ تخم‌گشایی تخم ارتباط معنی‌دار مستقیم ($P < 0/05$) وجود دارد. بین اسید پالمیتیک (C16:0) با تعداد تخمک در گرم ارتباط مستقیم معنی‌دار ($P < 0/01$) وجود دارد. ارتباط اسید استئاریک و اسید اولئیک به ترتیب با قطر سر لارو دو روز پس از تفریح ($P < 0/05$) و قطر سر لارو تازه تفریح شده ($P < 0/05$) معکوس است. ارتباط اسید لینولنیک (C18:2N6) با وزن گناده سیال شده

معکوس است. ارتباط اسید گادولنیک (C20:1n9) با طول لارو تازه تفریخ شده مستقیم ($P < 0/05$) است. ارتباط اسید C20:2n6 با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$)، برخلاف وزن مولد ($P < 0/05$) و طول سر لارو دو روز پس از تفریخ ($P < 0/01$) مستقیم است. ارتباط اسید آراشیدونیک (C20:4n6) و EPA (C20:5n3) با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$) مستقیم است. همچنین ارتباط EPA با نسبت سطح به حجم تخم ($P < 0/01$) معکوس است. بین DHA (C22:6n3) با وزن گناد سیال شده، همواری کاری و همواری نسبی ارتباط معنی‌دار مستقیم ($P < 0/05$) برقرار است. رابطه $\sum n-3$ با همواری کاری و نسبی معنی‌دار ($P < 0/05$) و مستقیم است. رابطه نسبت DHA/ EPA با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$)، طول مولدین ($P < 0/05$)، وزن مولدین ($P < 0/05$)، وزن گناد سیال شده ($P < 0/01$)، همواری کاری ($P < 0/01$)، همواری نسبی ($P < 0/05$)، طول لارو دو روز پس از تفریخ ($P < 0/05$) و طول سر لارو دو روز پس از تفریخ ($P < 0/05$) مستقیم است. رابطه $\sum n-6$ با طول سر لارو دو روز پس از تفریخ ($P < 0/05$) معکوس است. همچنین ارتباط $\sum n-6/\sum n-3$ با وزن گناد و طول سر لارو دو روز پس از تفریخ ($P < 0/05$) معکوس است. ارتباط نسبت اسیدهای اولئیک/لینولنیک با قطر تخم و فضای حاشیه زرده ($P < 0/05$) برخلاف نسبت سطح به حجم تخم و طول سر لارو دو روز پس از تفریخ ($P < 0/05$) مستقیم است. ارتباط HUFA با قطر تخمک و زرده برخلاف نسبت سطح به حجم تخمک ($P < 0/05$) مستقیم است. رابطه HUFA n-3 با همواری کاری و نسبی ($P < 0/05$) مستقیم است. بین PUFA با قطر تخم برخلاف نسبت سطح به حجم تخم رابطه‌ای ($P < 0/05$) مستقیم برقرار است. ارتباط بین SFA با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/01$) مستقیم است. ارتباط بین نسبت سه اسید چرب AA/EPA/DHA با همواری کاری و نسبی ($P < 0/05$)، قطر تخمک ($P < 0/05$) و اندازه لاروی دو روز پس از تفریخ ($P < 0/05$)، برخلاف نسبت سطح به حجم تخمک ($P < 0/05$) معکوس است. بین لیپید کل و وزن لارو تازه تفریخ شده ($P < 0/05$)، ارتباط مستقیم وجود دارد.

جدول ۳. ارتباط پروفیل اسیدهای چرب تخمک با برخی خصوصیات گنادی، موفقیت لقاح، نرخ تخم گشایی و اندازه لاروی در ماهی سفید

C18:1n7	C18:0	C16:1n7	C16:0	C14:1n5	C14:0	اسید چرب
-0/353	-0/118	-0/465	0/182	-0/022	0/023	طول مولد (cm)
0/296	-0/403	0/283	-0/412	-0/439	-0/454	وزن مولد (gr)
-0/762	0/208	-0/03	-0/171	-	-0/163	وزن گناد (gr)
0/229	0/066	-0/146	0/765**	0/189	0/063	تعداد تخمک در گرم
-0/445	-0/285	-0/306	-0/105	-0/32	-0/317	همواری کاری
-0/457	-0/293	-0/31	-0/028	-0/345	-0/323	همواری نسبی
-0/115	0/22	-0/478	-0/065	-0/089	-0/411	قطر تخمک (mm)
-0/391	0/611	-0/055	-0/392	0/475	0/272	قطر تخم (mm)
-0/131	0/139	-0/443	-0/041	-0/136	-0/437	قطر زرده (mm)
-0/258	0/376	-0/072	-0/295	0/031	0/626	فضای حاشیه زرده (mm)
0/202	-0/033	-0/186	0/191	-0/31	-0/049	نسبت زرده به حاشیه زرده

۰/۱۵۷	-۰/۲۲	۰/۴۹۱	۰/۰۸۵	۰/۰۷۲	۰/۳۹۶	نسبت سطح به حجم تخمک (m^{-1})
۰/۳۷۸	-۰/۶۰۶	۰/۵۵	۰/۳۹۸	-۰/۴۶۲	-۰/۲۶۲	نسبت سطح به حجم تخم (m^{-1})
۰/۱۷۱	۰/۳۳۸	-۰/۱۰۲	-۰/۲۳۷	۰/۱۲۵	-۰/۱۴۱	موفقیت لقاح %
-۰/۶۱۴	۰/۳۳۲	-۰/۴۷	۰/۰۳۹	۰/۴۸۸	۰/۸۷۶*	نرخ تخم گشایی %
-۰/۳۸	۰/۰۰۵	-۰/۱۸	-۰/۴۷۱	۰/۴۴۶	۰/۶۱۶	طول لارو تازه تفریخ شده (mm)
-۰/۳۷۶	-۰/۳۸۵	-۰/۲۲۵	-۰/۵۴۱	-۰/۱۵۹	-۰/۱۲۵	طول لارو دو روز پس از تفریخ (mm)
۰/۲۰۷	۰/۳۱۶	-۰/۱۹۸	-۰/۲۷۹	۰/۱۹۶	۰/۱۵۱	وزن لارو تازه تفریخ شده (mgr)
-۰/۶۵۸*	-۰/۰۲۵	-۰/۴۴۲	-۰/۱۶۳	۰/۱۵۶	۰/۲۶	قطر سر لارو تازه تفریخ شده (mm)
-۰/۱۴۵	-۰/۶۵*	۰/۰۷۲	-۰/۴۱۲	-۰/۵۲۷	-۰/۴۶۷	قطر سر لارو دو روز پس از تفریخ (mm)

ادامه جدول ۳

C20:2n6	C20:1n9	C20:0	C18:3n3	C18:2n6	C18:1n9	اسید چرب خصوصیات زیست شناختی
-۰/۳۸۶	۰/۱۲	-۰/۰۳۲	-۰/۱۱۸	-۰/۰۷	-۰/۳۳	طول مولد (cm)
-۰/۶۹۷*	-۰/۳۰۳	-۰/۴۳۹	-۰/۴۶۶	-۰/۵۰۱	-۰/۱۳۵	وزن مولد (gr)
-۰/۷۱۹	-۰/۳۹	-	-۰/۵۰۷	-۰/۹۳*	-۰/۴۱۶	وزن گناد (gr)
۰/۶۳۴*	-۰/۰۸۳	۰/۱۸۹	۰/۱۹۲	۰/۲۲۷	-۰/۲۰۹	تعداد تخمک در گرم
-۰/۶۲۹	-۰/۲۰۳	-۰/۳۲	-۰/۳۹۷	-۰/۳۵۲	-۰/۳۹۳	هماوری کاری
-۰/۵۲۴	-۰/۱۸۴	-۰/۳۴۵	-۰/۴۱۲	-۰/۳۶	-۰/۴۰۶	هماوری نسبی
-۰/۲۶	-۰/۰۶	-۰/۰۸۹	-۰/۱۳۹	-۰/۱۲۱	-۰/۴۴۲	قطر تخمک (mm)
۰/۲۵۳	۰/۲۵۴	۰/۴۷۵	۰/۵۱۶	۰/۴۳۲	-۰/۲۲	قطر تخم (mm)
-۰/۳۱۲	-۰/۰۷۸	-۰/۱۳۶	-۰/۱۹۵	-۰/۱۶	-۰/۴۲۲	قطر زرده (mm)
۰/۴۴۲	۰/۲۶۶	۰/۵۳۱	۰/۶۰۸	۰/۵۱۸	۰/۲۱۲	فضای حاشیه زرده (mm)
-۰/۲۴۸	-۰/۰۹۵	-۰/۳۱	-۰/۳۶۵	-۰/۳۱۵	-۰/۴۴۳	نسبت زرده به حاشیه زرده
۰/۳۰۱	۰/۰۷۷	۰/۰۷۲	۰/۱۳	۰/۱۰۵	۰/۴۲۲	نسبت سطح به حجم تخمک (m^{-1})
-۰/۲۵	-۰/۲۴۶	-۰/۴۶۲	-۰/۵۰۵	-۰/۴۱۹	۰/۲۲۳	نسبت سطح به حجم تخم (m^{-1})
-۰/۳۰۵	-۰/۱۴۲	۰/۱۲۵	۰/۱۰۳	۰/۰۴۲	-۰/۰۹۸	موفقیت لقاح %
۰/۲۰۵	۰/۱۷۹	۰/۴۸۸	۰/۴۶۵	۰/۴۹۸	-۰/۰۱۲	نرخ تخم گشایی %
-۰/۲۹۶	۰/۶۵۳*	-۰/۴۴۶	۰/۵۰۹	۰/۴۵۵	۰/۰۵۷	طول لارو تازه تفریخ شده (mm)
-۰/۴۷۴	۰/۱۷۹	-۰/۱۵۹	-۰/۱۸۱	-۰/۱۷۳	-۰/۱۵۲	طول لارو دو روز پس از تفریخ (mm)
۰/۱۸۸	۰/۱۳۸	۰/۱۹۶	۰/۲۵۷	۰/۱۵۱	۰/۲۰۵	وزن لارو تازه تفریخ شده (mgr)
-۰/۴۰۵	-۰/۱۰۲	۰/۱۵۶	۰/۰۸	۰/۱۳۵	۰/۱۵۷	قطر سر لارو تازه تفریخ شده (mm)
-۰/۸۹۱**	-۰/۳۲۵	-۰/۵۲۷	-۰/۵۹۹	-۰/۵۵	۰/۰۵۷	قطر سر لارو دو روز پس از تفریخ (mm)

ادامه جدول ۳

∑ n-3	DHA/ EPA	DHA	EPA	C20:4n6	C20:3n3	اسید چرب خصوصیات زیست شناختی
۰/۳۸۴	۰/۷۲۸*	۰/۵۵	-۰/۲۱۵	-۰/۳۶۷	-	طول مولد (cm)
۰/۰۷۳	۰/۶۹۸*	۰/۳۶۹	-۰/۵۰۳	-۰/۲۲	-	وزن مولد (gr)
۰/۵۰۶	۰/۹۴۷**	۰/۸۹۳*	-۰/۱۳۵	-۰/۱۸	-	وزن گناد (gr)
۰/۰۶۹	۰/۶۶۴*	۰/۱۹۶	۰/۷۱۶*	۰/۵۶*	-	تعداد تخمک در گرم
۰/۹۴۱*	۰/۷۸۳**	۰/۷۵۴*	-۰/۱۵۲	-۰/۱۲۵	-	هماوری کاری
۰/۶۷۱*	۰/۶۸۴*	۰/۷۲۶*	-۰/۰۷۳	-۰/۰۴۸	-	هماوری نسبی
۰/۶۲۱	۰/۳۱۱	۰/۵۹۱	۰/۳۳۵	۰/۳۸۵	-	قطر تخمک (mm)
۰/۵۰۹	-۰/۰۶۴	۰/۲۶	۰/۵۷۷	۰/۳۲۱	-	قطر تخم (mm)
۰/۵۸۳	۰/۳۴۴	۰/۵۸۶	۰/۲۶۴	۰/۳۳۱	-	قطر زرده (mm)
-۰/۱۰۴	-۰/۳۳۶	-۰/۳۰۱	۰/۲۱۲	-۰/۰۶۷	-	فضای حاشیه زرده (mm)
۰/۳۷۲	۰/۲۷۸	۰/۴۳۶	۰/۱۰۷	۰/۲۹۷	-	نسبت زرده به حاشیه زرده
-۰/۶۱۸	-۰/۳۴۱	-۰/۵۹۹	-۰/۳۰۴	-۰/۳۴۷	-	نسبت سطح به حجم تخمک (m^{-1})
-۰/۵۱۳	۰/۰۵	-۰/۲۶۹	-۰/۸۴۵**	۰/۳۲۳	-	نسبت سطح به حجم تخم (m^{-1})
۰/۲۵۷	۰/۱۸۴	۰/۲۳۵	۰/۱۶۲	۰/۱۹	-	موفقیت لقاح %
۰/۱۱۸	۰/۰۷۹	۰/۰۵۳	۰/۰۲۲	-۰/۲۶۴	-	نرخ تخم گشایی %
-۰/۱۱۱	۰/۱۲۷	-۰/۱۳۵	-۰/۱۶۱	-۰/۴۵۸	-	طول لارو تازه تفریخ شده (mm)
۰/۲۵۹	۰/۷۳۳*	۰/۴۷	-۰/۳۳۹	-۰/۳۵۳	-	طول لارو دو روز پس از تفریخ (mm)
۰/۰۴۲	-۰/۰۷۹	-۰/۰۸۱	۰/۲۱	۰/۱۱۲	-	وزن لارو تازه تفریخ شده (mgr)
۰/۱۶۷	۰/۵۴۱	۰/۳۰۲	-۰/۱۸۶	-۰/۴۶۷	-	قطر سر لارو تازه تفریخ شده (mm)
۰/۰۹	۰/۸۵۲**	۰/۴۶۲	-۰/۶۲۶	-۰/۴۰۸	-	قطر سر لارو دو روز پس از تفریخ (mm)

ادامه جدول ۳

اولنیک/ لینولنیک	Ara/EPA	Σ n-6/Σ n-3	Σ n-6	اسید چرب خصوصیات زیست شناختی
۰/۲۴۸	-۰/۴۵	-۰/۲۰۷	-۰/۱۶	طول مولد (cm)
۰/۴۷۷	۰/۱۷۸	-۰/۵۷۴	-۰/۵۷۷	وزن مولد (gr)
۰/۳۴۸	-۰/۳۸۳	-۰/۹*	-۰/۵۱۶	وزن گناد (gr)
-۰/۲۶۳	۰/۳۵	۰/۳۲۶	۰/۳۶۸	تعداد تخمک در گرم
۰/۴۱۵	-۰/۱۵۵	-۰/۴۹	-۰/۴	هماوری کاری
۰/۳۹۴	-۰/۱۲	-۰/۴۸	-۰/۳۸۹	هماوری نسبی
۰/۰۴۴	۰/۲۲۸	-۰/۲۱۴	-۰/۰۴۴	قطر تخمک (mm)
-۰/۶۶۷*	-۰/۱۹۷	۰/۳۴۹	۰/۵۱۸	قطر تخم (mm)
۰/۱۲	۰/۲۲۴	-۰/۲۵۳	-۰/۰۹۷	قطر زرده (mm)
-۰/۶۴۱*	-۰/۳۹	۰/۵۲۵	۰/۵۲۳	فضای حاشیه زرده (mm)
۰/۲۷۸	۰/۳۹۶	-۰/۳۵۷	-۰/۲۶۲	نسبت زرده به حاشیه زرده
-۰/۰۵۷	-۰/۲۰۲	۰/۲۰۵	۰/۰۳۷	نسبت سطح به حجم تخمک (m ⁻¹)
۰/۶۶۱*	۰/۱۸۸	-۰/۳۳۵	-۰/۰۰۴	نسبت سطح به حجم تخم (m ⁻¹)
-۰/۰۶	۰/۱۲۱	-۰/۰۰۸	۰/۰۷۸	موفقیت لقاح %
-۰/۳۸۸	-۰/۴۹۹	-۰/۴۳۳	۰/۴۵۵	نرخ تخم گشایی %
-۰/۵۸۸	-۰/۶۰۷	۰/۳۸۹	۰/۳۷	طول لارو تازه تفریح شده (mm)
-۰/۱۴	-۰/۲۷	-۰/۳۰۹	-۰/۲۶	طول لارو دو روز پس از تفریح (mm)
-۰/۲۷۵	-۰/۰۶۸	۰/۱۴۲	۰/۱۸۳	وزن لارو تازه تفریح شده (mgr)
۰/۱۴۸	-۰/۵۱۶	۰/۰۲۲	۰/۰۲۸	قطر سر لارو تازه تفریح شده (mm)
۰/۷۱۶*	-۰/۰۰۹	-۰/۶۴۸*	-۰/۶۶۹*	قطر سر لارو دو روز پس از تفریح (mm)

ادامه جدول ۳

n-3 HUFA/ اولنیک	n-3 HUFA	PUFA	HUFA	اسید چرب خصوصیات زیست شناختی
-۰/۳۷۹	۰/۳۸۸	۰/۰۹۳	۰/۲۳	طول مولد (cm)
-۰/۰۵	۰/۱۳	-۰/۴۳۴	۰/۰۵	وزن مولد (gr)
-۰/۴۶۴	۰/۵۱۲	۰/۲۹۲	۰/۳۷۸	وزن گناد (gr)
۰/۲۴۲	۰/۰۴۲	۰/۳۴۵	۰/۱۷۵	تعداد تخمک در گرم
-۰/۴۱۸	۰/۹۴۲*	۰/۰۰۹	۰/۴۵۲	هماوری کاری
-۰/۴۳	۰/۷۸۷*	۰/۰۰۲	۰/۴۷۵	هماوری نسبی
-۰/۵۶	۰/۶۲۲	۰/۳۲۹	۰/۶۹۴*	قطر تخمک (mm)
-۰/۳۵۹	۰/۴۳	۰/۷۲۷*	۰/۴۳۷	قطر تخم (mm)
-۰/۵۲۴	۰/۵۹۲	۰/۲۶۲	۰/۶۷۴*	قطر زرده (mm)
۰/۱۸۸	-۰/۱۷۸	۰/۳۷۲	-۰/۱۶۴	فضای حاشیه زرده (mm)
-۰/۴۳۷	۰/۴۰۸	۰/۰۰۲	۰/۴۱۲	نسبت زرده به حاشیه زرده
۰/۵۴۶	-۰/۶۱۷	-۰/۳۳۲	-۰/۶۹۹*	نسبت سطح به حجم تخمک (m ⁻¹)
۰/۳۶۶	-۰/۴۳۵	-۰/۷۱۸*	-۰/۴۴۱	نسبت سطح به حجم تخم (m ⁻¹)
-۰/۱۸۳	۰/۶۲۷	۰/۲۰۱	۰/۲۳۱	موفقیت لقاح %
-۰/۰۸۶	۰/۰۵۶	۰/۴۴۶	-۰/۰۱۹	نرخ تخم گشایی %
۰/۱۵۲	-۰/۱۷۲	۰/۲۴۱	-۰/۲۵۸	طول لارو تازه تفریح شده (mm)
-۰/۱۳۹	۰/۲۷۴	-۰/۰۶۶	۰/۱۳۹	طول لارو دو روز پس از تفریح (mm)
-۰/۰۳۱	۰/۰۰۸	۰/۱۷۶	۰/۰۳۵	وزن لارو تازه تفریح شده (mgr)
-۰/۰۴۳	۰/۱۵۲	۰/۱۲۱	۰/۰۰۹	قطر سر لارو تازه تفریح شده (mm)
۰/۰۱۶	۰/۱۶۴	-۰/۵	۰/۰۳۴	قطر سر لارو دو روز پس از تفریح (mm)

ادامه جدول ۳

لینولیک کل	AA/EPA/DHA	MUFA	SFA	اسید چرب خصوصیات زیست شناختی
۰/۰۷۵	-۰/۶۲	-۰/۴۷۷	۰/۱۶۹	طول مولد (cm)
-۰/۰۶۳	-۰/۲۴۸	۰/۰۱۱	-۰/۴۷۹	وزن مولد (gr)
-۰/۰۸۲	-۰/۷۸۱	-۰/۵۵۶	-۰/۱۶۱	وزن گناد (gr)
۰/۲۲۲	۰/۳۱۲	-۰/۱۵	۰/۸**	تعداد تخمک در گرم
-۰/۴۶۴	-۰/۷۴۴*	-۰/۵۹۲	-۰/۱۵۷	هماوری کاری
-۰/۵۲۳	-۰/۷۰۶*	-۰/۵۹۹	-۰/۰۸۵	هماوری نسبی
۰/۳۲۲	-۰/۶۲۲	۰/۵۴۱	-۰/۰۷۹	قطر تخمک (mm)
-۰/۰۳۶	-۰/۴۹۲	-۰/۳۹۸	-۰/۲۹۸	قطر تخم (mm)
۰/۲۸۷	-۰/۶۰۶	-۰/۵۲۵	-۰/۰۶۶	قطر زرده (mm)
-۰/۳۰۶	۰/۱۱۴	۰/۱۲۶	-۰/۱۹۵	فضای حاشیه زرده (mm)
۰/۳۸۱	-۰/۳۴۷	-۰/۳۴۱	۰/۱۳۳	نسبت زرده به حاشیه زرده
-۰/۳۰۳	۰/۶۴*	۰/۵۵۱	۰/۰۹۷	نسبت سطح به حجم تخمک (m ⁻¹)
۰/۰۳۵	۰/۵۰۲	۰/۳۹۸	۰/۳۰۶	نسبت سطح به حجم تخم (m ⁻¹)

۰/۴۹۹	-۰/۲۳۸	-۰/۱۰۶	-۰/۲۱	موفقیت لقاح %
-۰/۴۴۸	-۰/۲۶۷	-۰/۳۲۱	۰/۱۲۱	نرخ تخم‌گشایی %
-۰/۳۵۴	-۰/۱۹۳	۰/۰۶۶	-۰/۴	طول لارو تازه تفریخ شده (mm)
-۰/۲۹	-۰/۶۳۲	-۰/۲۵۲	-۰/۵۷۱	طول لارو دو روز پس از تفریخ (mm)
۰/۶۸*	-۰/۰۰۲	۰/۱۶۸	-۰/۲۲۸	وزن لارو تازه تفریخ شده (mgr)
-۰/۲۵۳	-۰/۴۴۹	-۰/۳۰۸	-۰/۱۳۷	قطر سر لارو تازه تفریخ شده (mm)
-۰/۱۸۷	-۰/۴۰۹	-۰/۰۹۲	-۰/۵۰۲	قطر سر لارو دو روز پس از تفریخ (mm)

*و** بهترتیب معنی‌داری در سطوح ۵ و ۱ درصد.

بحث و نتیجه‌گیری

در نتایج به‌دست آمده اسید پالمیتیک در بین اسیدهای چرب اشباع تخمک ماهی سفید، بالاترین میزان را داراست. اسیدهای چرب موجود در جیره غذایی مولدین، اثر زیادی روی پروفیل اسیدهای چرب لاشه مولدین و تخم آن‌ها، می‌گذارند [۱۴]. با توجه به این مطلب و همین‌طور ارتباط معنی‌دار این اسید چرب با تعداد تخمک در ماهی سفید، می‌توان بیان کرد که وجود مقادیر متناسبی از این اسید چرب در تخمک که خود تحت تأثیر جیره غذایی مولدین، به‌خصوص در ایام رسیدگی جنسی و نزدیک شدن مولد به فصل تکثیر است، به‌دلیل افزایش تعداد تخمک‌های استحصال، منجر به تکثیری خوب البته از نظر کمی خواهد شد. باید در نظر داشت که در کنار افزایش تعداد تخمک‌های حاصل در یک گرم، معمولاً لاروهای کوچک‌تری (به‌دلیل کاهش اندازه تخمک) تولید خواهد شد که این چندان نتیجه مطلوبی نیست [۱۷]. مشابه این توضیح در مورد روابط معنی‌دار دیگر اسیدهای چرب با تعداد تخمک در گرم صادق است. ارتباط مستقیم و معنی‌دار اسید پالمیتیک با نرخ تخم‌گشایی نیز جلب توجه می‌کند. در مورد روابط معکوس اسید استئاریک و اسید اولئیک بهترتیب با قطر سر لارو دو روز پس از تفریخ و قطر سر لارو تازه تفریخ شده، و همین‌طور در نظر گرفتن این نکته که بین قطر سر و اندازه لاروی رابطه مستقیمی بر قرار است [۷]. این دو اسید چرب را می‌توان به‌عنوان فاکتورهای منفی از نظر تأثیر بر اندازه لاروی در نظر گرفت. همین‌طور با توجه به جدول ۲ و همچنین غیرپرورسی (وحشی) بودن ماهی سفید، این مطلب تأیید می‌شود که در میان پروفیل اسیدهای چرب تخمک ماهی سفید، مقدار اسید استئاریک بر خلاف اسید اولئیک به‌طور نسبی کمتر است [۱۴]. بین اسید اولئیک و اسید لینولنیک با موفقیت لقاح ارتباط وجود دارد ولی این ارتباط معنی‌دار نیست (جدول ۳) [۲]. ارتباط معکوس اسید لینولنیک با وزن گناد سیال شده که در واقع حالتی نامطلوب است، علاوه بر این‌که گویای اهمیت اندک این اسید چرب در ماهی سفید است، بلکه حتی بیان‌گر اثر منفی و نه چندان مناسب این اسید چرب در ماهی سفید است که البته با توجه به زیست‌گاه ماهی سفید و این‌که این‌گونه به‌عنوان گونه‌ای لب‌شور محسوب می‌شود، نتیجه فوق قابل پیش‌بینی است؛ زیرا معمولاً اسیدهای چرب امگا ۶، معرف ماهیان آب شور هستند [۲۲]. بین اسید گادولئیک تخمک با طول لارو تازه تفریخ شده ارتباط معنی‌دار مستقیم وجود دارد. با توجه به مطلوبیت زیاد بودن طول لارو در زمان تفریخ، این اسید چرب به‌عنوان فاکتوری مثبت محسوب شده و در جیره غذایی مولدین و لاروها لحاظ گردد. در مورد رابطه اسید چرب C20:2n6 با تعداد تخمک در گرم گناد سیال شده، علاوه بر مطالب عنوان شده در مورد ارتباط همین فاکتور

(تعداد تخمک در گرم) با اسید پالمیتیک، نکته جالب توجه این‌که رابطه معنی‌دار این اسید چرب با وزن مولد معکوس است (جدول ۳). این بدان معناست که برخلاف حالت معمول که با افزایش اندازه و در حقیقت وزن مولدین، تعداد تخمک‌های حاصل افزایش می‌یابد [۳]، استفاده از این اسید چرب در جیره مولدین موجب می‌شود که مولدین کوچک‌تر، تعداد تخمک‌های بیش‌تری تولید کنند. در صورت در نظر گرفتن این وضعیت، این رویداد دو نتیجه به‌ترتیب مثبت و منفی در پی دارد: نتیجه مثبت وقتی اهمیت پیدا می‌کند که هدف ما تکثیر محض باشد، به این ترتیب که با تغذیه پیش مولدین با جیره غذایی حاوی مقادیر متناسب این اسید چرب، زمان و هزینه کم‌تری صرف نگهداری و تغذیه پیش مولدین می‌شود تا به مرحله تخم‌ریزی برسند که این حالت برای یک تکثیرکننده حالتی ایده‌آل محسوب می‌شود. اما جنبه منفی قضیه در مورد فرد پرورش دهنده صادق است، زیرا برای تولید ماهیان بازاری فرد تکثیرکننده به‌همان نسبت سود، دچار ضرر می‌شود. پس در صورت تأیید قطعی‌تر این ارتباط توسط تحقیقات گسترده‌تر، می‌توان از این اسید چرب بسته به نیاز بهره جست. در مورد ارتباط اسیدچرب C20:2n6 با طول سر لارو دو روز پس از تفریح همان مطالب عنوان شده در مورد اسید استئاریک و اولئیک قابل بیان است.

آنالیز اسیدهای چرب تخمدان و لارو نوس ماهیان وحشی و تخم و لاروهای مولدین نواحی گرمسیری، گویای مقادیر زیاد اسید آراشیدونیک (ARA) و دوکوزاهگزانوئیک اسید (DHA) و در مقابل مقادیر اندک ایکوزاپنتانوئیک اسید (EPA) است که این مطلب گویای بالا بودن نسبت‌های ARA/EPA و DHA/EPA در قیاس با گونه‌های نواحی سردسیری است [۴]. با توجه به مطلب اخیر و در نظر گرفتن این نکته که ماهی سفید دریای خزر، نه گونه‌ای گرمسیری است و نه سردسیری، بلکه متعلق به نواحی معتدل است، می‌توان به‌دلیل مقادیر حد واسط اسیدهای چرب و نسبت‌های یاد شده در این ماهی پی برد (جدول ۲). نتیجه مذکور حامل این پیشنهاد است که ممکن است اسید آراشیدونیک نقش تغذیه‌ای چندان حیاتی در تخم و همچنین نقش با اهمیت در نمو و بقای لاروی ماهی سفید نداشته و همین‌طور ممکن است مکمل‌های غذایی حاوی این اسید چرب با اهمیت در جیره غذایی مولدین، در ارتقاء توانمندی تولید مثلی چندان اثرگذار نباشد [۴].

در مورد ارتباط معنی‌دار اسیدهای چرب آراشیدونیک، EPA و نسبت DHA/EPA با تعداد تخمک در گرم، مطالب عنوان شده در مورد اسید پالمیتیک مصداق دارد. ارتباط معکوس EPA با نسبت سطح به حجم تخم، که با در نظر گرفتن این نکته که نسبت سطح به حجم پایین تخم، جنین در حال رشد و نمو را در شرایط بهینه‌ای قرار می‌دهد [۲۴]، به معنی اثر مثبت این اسید چرب امگا ۳ روی خصوصیات زیستی ماهی سفید است. با در نظر گرفتن روابط معنی‌دار DHA با وزن گناد سیال شده، همآوری کاری و همآوری نسبی مولدین، این اسید چرب با اهمیت نیز می‌تواند نقش نسبتاً زیادی در بالا بردن کمیت تکثیر داشته باشد. همین وضعیت در مورد روابط مشابه نسبت DHA/EPA با برخی خصوصیات ذکر شده صادق است (جدول ۳). ارتباط معنی‌دار

اسیدهای چرب امگا ۳ با همآوری کاری و نسبی، برخلاف اسیدهای چرب امگا ۶، تأیید دیگری بر اهمیت این دسته از اسیدهای چرب در ماهی سفید است. در مورد نسبت $\sum n-6/\sum n-3$ ، علاوه بر ارتباط منفی با روند جنین‌زایی [۱۴]، با وزن گناد ماهی سفید نیز که به‌عنوان یکی از شاخص‌های تکثیر موفق، در تضاد است (جدول ۳). زیاد بودن نسبت مورد نظر به‌عنوان فاکتوری منفی برشمرده می‌شود.

میزان تولید تخم مولدین تغذیه شده با جیره‌های غذایی حاوی مقادیر زیاد HUFA n_3، بیش از سایر مولدین است. با این وجود شاخص‌های کیفی تخم، نظیر نرخ تخم‌گشایی، به‌طور معنی‌داری در مولدین تغذیه شده با جیره‌های غذایی حاوی مقادیر کمتر HUFA n_3 بالاتر است [۱۳]. ارتباط مستقیم و معنی‌دار HUFA n_3 با همآوری کاری و نسبی در ماهی سفید، بیان‌گر همخوانی نتایج حاصل از این تحقیق با تحقیق اخیر است (جدول ۳). ولی برخلاف تحقیق فوق، ارتباط معنی‌داری بین HUFA و HUFA n_3 با نرخ تخم‌گشایی در ماهی سفید مشاهده نشد (جدول ۳). ارتباط مستقیم HUFA با قطر تخمک و زرده و همین‌طور ارتباط معکوس با نسبت سطح به حجم تخمک، بیان‌گر نوعی رابطه نسبی است که از دو جنبه مثبت و منفی قابل بررسی است: جنبه مثبت در مورد نسبت سطح به حجم تخمک که می‌دانیم فاکتوری مثبت است [۲۴]. جنبه منفی نیز در مورد کوچکی لاروهای تولید شده مطرح است [۵]. در مورد رابطه مستقیم PUFA با قطر تخم و رابطه معکوس با نسبت سطح به حجم تخم نیز مطلب اخیر صادق است، با این تفاوت که اندازه بزرگ تخم همیشه بیان‌گر تولید لاروهای بزرگتر نیست (به‌دلیل اثر فضای حاشیه زرده) [۷]. بین نسبت اسید اولئیک به HUFA n_3 با موفقیت لقاح ارتباط وجود دارد ولی برخلاف تحقیق اخیر، این ارتباط معنی‌دار نیست (جدول ۳) [۲]. در مورد ارتباط به‌شدت معنی‌دار SFA با تعداد تخمک در گرم، مطالب بیان شده در مورد اسید پالمیتیک صادق است. مطابق نظرات برخی تحقیقات اخیر در رابطه با تأثیر نسبت AA/EPA/DHA روی بهبود کیفیت تخم [۸]، در تحقیق حاضر، اثر مثبت این نسبت تا حد زیادی تأیید شد (جدول ۳)؛ چرا که ارتباط معکوس این نسبت با قطر تخمک و طول لارو دو روز پس از تفریح و همین‌طور ارتباط مستقیم با نسبت سطح به حجم تخمک، خود بیان‌گر اهمیت این نسبت و در واقع اهمیت والای اسیدهای چرب امگا ۳ EPA و DHA در ماهی سفید است. همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، ماهی سفید علاوه بر آن‌که جزء ماهیان نواحی معتدل محسوب می‌شود، از نظر زیستی جزء ماهیان آب‌های لب شور بحساب می‌آید (با توجه به زیستن در دریای خزر)، لذا از نظر دارا بودن اسیدهای چرب امگا ۳ و ۶، در وضعیتی حد واسط ولی بیش‌تر متمایل به ماهیان آب شور قرار دارد (جدول ۲ و ۳) [۲۲]. نتایج حاصل از این تحقیق نیز تا حد زیادی تصدیق‌کننده مطلب اخیر است. در مورد ارتباط مستقیم چربی کل با وزن لاروی در زمان تفریح و دیگر روابط بیان شده در این تحقیق، می‌توان به این نتیجه کلی رسید که تعادل در جیره غذایی که روی ترکیب شیمیایی لاشه و در پی آن تخمک و مواد تناسلی مولدین و همین‌طور کیفیت و بقای لارو تولیدی مؤثر است، جزء شرایط لازم برای انجام تکثیری موفق است.

در مجموع بین اسید مریستیک (C14:0) با نرخ تخم‌گذاری تخم ارتباط معنی‌دار مستقیم ($P < 0/05$) وجود دارد. بین اسید پالمیتیک (C16:0) با تعداد تخمک در گرم ارتباط مستقیم معنی‌دار ($P < 0/01$) وجود دارد. ارتباط اسید گادولئیک (C20:1n9) با طول لارو تازه تفریخ شده مستقیم ($P < 0/05$) است. ارتباط اسید C20:2n6 با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$)، برخلاف وزن مولد ($P < 0/05$) مستقیم است. ارتباط اسید آراشیدونیک (C20:4n6) و EPA (C20:5n3) با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$) مستقیم است. بین DHA (C22:6n3) با وزن گناد سیال شده، همآوری کاری و مطلق، ارتباط معنی‌دار مستقیم ($P < 0/05$) برقرار است. رابطه نسبت DHA/ EPA با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/05$)، برخلاف وزن گناد سیال شده ($P < 0/01$)، همآوری کاری ($P < 0/01$) و همآوری نسبی ($P < 0/05$) مستقیم است. ارتباط $\sum n-6/\sum n-3$ با وزن گناد سیال شده معکوس است. ارتباط بین HUFA و همین‌طور HUFA n-3 با همآوری کاری و نسبی ($P < 0/05$) مستقیم است. ارتباط بین SFA با تعداد تخمک در گرم ($P < 0/01$) مستقیم است. ارتباط بین نسبت سه اسید چرب AA/EPA/DHA با همآوری کاری و نسبی ($P < 0/05$) بر خلاف نسبت سطح به حجم تخمک ($P < 0/05$) معکوس است. بین لیپید کل و وزن لارو تازه تفریخ شده ($P < 0/05$)، ارتباط مستقیم وجود دارد.

منابع

1. N. A. Abrosimova, S. S. Abrosimova, A. A. Biryokova, "Effects of the lipid composition of stellate sturgeon eggs on commercial quality of this species", 3th ISS Abstracts, 97 Italy (1997).
2. E. Almansa, M. JosePerez, J. R. Cejas, P. Badia, J. E. Villamandos, A. Lorenzo, "Influence of broodstock gilthead seabream (*Sparus aurata* L.) dietary fatty acids on egg quality and egg fatty acid composition throughout the spawning season", Aquaculture. 170 (1999) 323-336.
3. H. Aratake, A. Nakazono, "Seasonal change of egg size and number in the anemone fish, *Amphiprion clarkii*, at two different localities in the temperate Kyushu", Japan, Science Bulletin of the Faculty of Agriculture, Kyushu University, 61 (2006) 83-91.
4. C. Arnil, Y. Emata Hiroshi, S. G. Ogata Esteban, H. Furuita, "Advanced broodstock diets for the mangrove red snapper and a potential importance of arachidonic acid in eggs and fry", Fish Physiology and Biochemistry. 28 (2003) 489-491.
5. S. M. Baynes, B. R. Howell, "The influence of egg size and incubation temperature on the condition of *Solea solea* (L.) larvae at hatching and first feeding", Journal of Experimental Marine Biology and Ecology, 199 (1996) 59-77.
6. J. G. Bell, I. R. Sargent, "Arachidonic acid in aquaculture feeds: current status and future opportunities", Aquaculture, 218 (2003) 515-528.

7. M. Bonislawska, K. Formickik, A. Korezelecka-Orkisz, A. Winncki, "Fish egg size variability: Biological significance", Electronic Journal of polish Agricultural Universities, Fisheries 4 (2001) 1-10.
8. M. Bruce, F. Oyen, G. Bell, J. F. Asturiano, B. Farndale, M. Carrillo, S. Zanuy, J. Ramos, N. Bromage, "Development of broodstock diets for the European sea bass (*Dicentrarchu Labrax*) with special emphasis on the importance of n-3 and n-6 highly unsaturated acid to reproductive performance", Aquaculture 177 (1999) 85-97.
9. M. Celik, A. Diler, A. Kucukgulmez, "A comparison of the proximate compositions and fatty acid profiles of zander (*Sander lucioperca*) from two different regions and climatic conditions", Food chemistry 92 (2005) 637-641.
10. K. Dabrowski, S. J. Kaushik, B. Fauconneau, "Rearing of sturgeon (*A. baeri* , Brandt) larvae: I. Feeding trial", Aquaculture 47 (1995)185-192 .
11. H. Furuita, K. Konishi, T. Takeuchi, "Effect of different levels of eicosapentaenoic acid and docosahexanoic in *Artemia nauplii* on growth", survival and safinity tolerance of larvae of the Japanes flounder (*Paralichthys olivaceus*), Aquaculture 170 (1999) 59-71.
12. H. Furuita, H. Tanaka, T. Yamamoto, M. Shiraiishi, T. Takeuchi, "Effects of n-3HUFA levels in brood stock diet on the reproduction performance and egg and larval quality of the Japanese flounder (*Paralichthys olivaceus*)", Aquaculture 187 (2000) 387-398 .
13. H. Furuita, T. Yamamoto, N. Suzuki, T. Takeuchi, "Effect of arachidonic acid levels in broodstock diet on larval and egg quality of Japanese flounder *Paralichthys olivaceus*", Aquaculture 220 (2002) 725-735.
14. H. Furuita, K. Hori, Suzuki, T. Sugita, T. Yamamoto, "Effect of n-3 and n-6 fatty acids in broodstock diet on reproduction and fatty acid composition of broodstock and eggs in the Japanese eel *Anguilla japonica*", Aquaculture 26 (2007) 55-61.
15. R. M. Harrel, L. C. Wood, "Comporatin fatty acid composition of eggs from domesticated and wild striped bass (*Morone saxatilis*)", Aquaculture 133 (1995) 225-233.
16. E. Kainz, H. P. Gollmann, "Contribution to the biology and rearing of *Rutillus frisii kutum* (Nordmann)", Oesterr. Fisch. 50 (4) (1997) 91-98.

17. J. Kennedy, A. J. Geffen, R. D. M. Nash, "Maternal influences on egg and larval characteristics of plaice (*Pleuronectes platessa* L.)", *Journal of Sea Research* 58 (2007) 65-77.
18. W. Koven, Y. Barr, S. Lutzky, I. Ben-Atia, M. Harel, P. Behrens, R. Weiss, A. Tandler, "The effect of dietary arachidonic acid (C20:4n6) on growth and survival prior to and following handling stress in the larvae of gilthead seabream (*Sparus aurata*)", Abstracts of contributions presented at the international conference, Aqua. European aquaculture society, special publication 28 (2002) 346.
19. F. Lahnsteiner, B. Berger, T. Weismann, R. Patzner, "Sperm structure and motility of the freshwater teleost *Cottus gobio*", *Journal of Fish Biology* 50 (1997) 564-574.
20. C. Leger, P. Bergot, P. Lukurt, J. Flanzky, J. Meurot, "Specific distribution of fatty acids in the triglycerids of rainbow trout adipose tissue. Influence of temperature", *Lipids* 12 (1997) 538-543.
21. F. Noori, G. Azari Takami, P. Sorgeloos, "Enrichment of artemia with essential fatty acids, lipid emulsions and vitamin C and its effect on the performance of *Acipenser persicus* larvae under the effect of salinity stress", 5th international symposium on sturgeon. Ramsar, Iran (2005) 9-13.
22. Y. Ozogul, F. Ozogul, S. Alagoz, "Fatty acid profiles and fat content of commercially important seawater and fresh water fish species of turkey", *Food Chemistry* 85 (2006) 217-223.
23. C. C. Parrish, J. A. Brown, E. S. Daniel, D. C. Somerton, "Lipid composition of Atlantic halibut (*Hippoglossus hippoglossus*) eggs over the spawning season", *Bull. Aquacult. Canada* 93 (1993) 35-37.
24. J. R. C. Springate, N. R. Bromage, "Effects of egg size on early growth and survival in rainbow trout (*Salmo gairdneri* Richardson)", *Aquaculture* 47 (2003) 163-172.
25. D. R. Tocher, A. J. Fraser, J. R. Sargent, J. C. Gamble, "Fatty acid composition of phospholipids and neutral lipids during embryonic and early larval development in Atlantic herring (*Clupea herengus*)", *Lipids* 20 (1985) 69-74.
26. Y. L. Wang, L. A. Miller, M. Perron, P. B. Addis, "ω-3 fatty acids in lake superior fish", *Journal of Food Science* 55 (1990) 71-73.